

Polecenia podsumowujące

1. Omów sytuację społeczno-polityczną w zaborze rosyjskim przed wybuchem powstania styczniowego.
2. Opisz przebieg powstania styczniowego.
3. Przedstaw skutki powstania styczniowego.
4. Rozstrzygnij, czy słuszne jest stwierdzenie, że jedynymi beneficjentami powstania byli chłopci. Uzasadnij odpowiedź.

◆ Królestwo Polskie przed wybuchem powstania

Nadzieje środowisk patriotycznych na złagodzenie polityki carskiej wobec Królestwa Polskiego.
Wzmocniona działalność organizacji patriotycznych.
Rewolucja moralna społeczeństwa polskiego.
Manifestacje patriotyczne wyrazem dążeń niepodległościowych Polaków oraz sprzeciwu wobec polityki cara i działań Aleksandra Wielopolskiego.
Powstanie dwóch obozów – Czerwonych i Białych.

◆ Czerwoni

Przedstawiciele: Jarosław Dąbrowski, Zygmunt Padlewski

Główne postulaty

- doprowadzenie do wybuchu powstania w Królestwie Polskim
- dążenie do uwłaszczenia chłopów

◆ Biali

Przedstawiciele: Andrzej Zamoyski, Leopold Kronenberg

Główne postulaty

- uzyskanie niepodległości dzięki interwencji mocarstw zachodnich

◆ Pod rządami Wielopolskiego

Uzyskanie autonomii Królestwa Polskiego celem ugodowej polityki Wielopolskiego.
Reformy Aleksandra Wielopolskiego: repolonizacja administracji i sądownictwa w Królestwie Polskim, uchylene prawnych ograniczeń dla społeczności żydowskiej, rozwój oświaty, uzyskanie zgody na powstanie Szkoły Głównej Warszawskiej.
Wrogość Czerwonych wobec polityki Wielopolskiego – dążenie do powstania.
X 1862 – ogłoszenie branki przez Wielopolskiego.

◆ Powstanie styczniowe (1863–1864)

22 I 1863 – wybuch powstania styczniowego, powołanie Tymczasowego Rządu Narodowego i ogłoszenie *Manifestu*.
Walki głównie o charakterze partyzanckim.
Słabe uzbrojenie i brak odpowiedniego przygotowania oraz poparcia ze strony chłopów przyczynami porażek powstańców.
Brak rzeczywistego wsparcia dla powstania ze strony zachodnich mocarstw, udział tylko ochotników.
Przystąpienie Białych do powstania oraz utworzenie Rządu Narodowego, tworzenie struktur państwa podziemnego.
Dymisja Wielopolskiego i zaostrenie polityki rosyjskiej względem Królestwa Polskiego.
X 1863 – Romuald Traugutt dyktatorem powstania, ostatnie próby ratowania powstania.
IV 1864 – aresztowanie Traugutta i stracenie w sierpniu tego roku.
IV 1865 – aresztowanie księdza Stanisława Brzóska, dowódcy ostatniego powstańczego oddziału.

◆ Skutki powstania

Śmierć ponad 20 tys. powstańców na polu walki i w następstwie egzekucji.
Zestanie na Syberię blisko 20 tys. osób.

◆ Uwłaszczenie chłopów

III 1864 – uwłaszczenie chłopów w Królestwie Polskim przez cara

- chłopci właścicielami dotychczas użytkowanej ziemi
- przydział gruntów dla bezrolnych z dóbr rządowych, kościelnych i skonfiskowanych powstańcom
- likwidacja pańszczyzny i czynszów
- powołanie samorządu gminnego

Polecane publikacje

S. Kieniewicz, *Powstanie styczniowe*, Warszawa: WN PWN, 2019.
L. Michalska-Bracha, *Powstanie styczniowe w pamięci zbiorowej społeczeństwa polskiego w okresie zaborów*, Kielce: Wyd. Akademii Świętokrzyskiej, 2003.
A.M. Skałkowski, *Aleksander Wielopolski w świetle archiwów rodzinnych*, t. 1–2, Warszawa: PIW, 2019.

